

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип, Правен факултет, Центар за правно политички
истражувања, Штип, Македонија

ТРЕТА МЕЃУНАРОДНА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА

ОПШТЕСТВЕНИТЕ ПРОМЕНИ ВО ГЛОБАЛНИОТ СВЕТ

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ

Штип, 2016

Печати / Print 2- ri Avgust- Shtip

Графичка подготовка – Центар за Правно- политички истражувања

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

316.42(100)(062)

МЕЃУНАРОДНА научна конференција Општествените промени во глобалниот свет (3 ; 2016 ; Штип)

Општествените промени во глобалниот свет = Social change in the global world = Социальные изменения в глобальном мире : сборник на трудови = proceedings = сборник материалов / Трета меѓународна научна конференција = Third international scientific conference = Третья международная научная конференция. - Штип : Универзитет Гоце Делчев = Shtip = Goce Delcev University = Штип = Универзитет Гоце Делчева, 2016. - 1052 стр. : табели ; 25 см

Трудови на мак., англ. и рус. јазик. - Фусноти кон текстот. - Библиографија кон трудовите

ISBN 978-608-244-353-9

I. International scientific conference Social change in the global world (3 ; 2016 ; Shtip) види Меѓународна научна конференција Општествените промени во глобалниот свет (3 ; 2016 ; Штип). - II. Международная научная конференция (3 ; 2016 ; Штип) види Меѓународна научна конференција Општествените промени во глобалниот свет (3 ; 2016 ; Штип)

а) Општествени промени - Свет - Собири

COBISS.MK-ID 102150666

Goce Delcev University in Shtip, Faculty of Law, Center for Legal and Political Research,
Shtip, Macedonia

THIRD INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE

PROCEEDINGS

Shtip, 2016

Университет им. Гоце Делчева, Юридический факультет, Центр правовых и политических исследований (Штип, Македония)

ТРЕТАЯ МЕЖДУНАРОДНАЯ НАУЧНАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ

СОЦИАЛЬНЫЕ ИЗМЕНЕНИЯ В ГЛОБАЛЬНОМ МИРЕ

СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ

Штип, 2016

Организациски комитет / Organizational Committee/ Организационный комитет конференции

Strashko Stojanovski PhD, Faculty of Law, Goce Delcev University in Shtip, Macedonia, strasko.stojanovski@ugd.edu.mk
Jovan Ananiev PhD, Faculty of Law, University “Goce Delcev”- Shtip, Macedonia, jovan.ananiev@ugd.edu.mk
Kristina Misheva PhD, Faculty of Law, Goce Delcev University in Shtip, Macedonia, kristina.miseva@ugd.edu.mk
Marija Ampovska PhD, Faculty of Law, Goce Delcev University in Shtip, Macedonia, marija.radevska@ugd.edu.mk

Програмски комитет / Program Committee / Программный комитет конференции

Adoyi Onoja PhD, Nassarawa State University, Keffi, Nigeria, onojaa@yahoo.com
Afet Mamuti PhD, Faculty of Law, State University of Tetovo, Macedonia, afet.mamuti@unite.edu.mk
Agim Nuhiu PhD, Faculty of Law, State University of Tetovo, Macedonia, agim.nuhiu@unite.edu.mk
Agor Sarkisyan PhD, University of Svishtov, Bulgaria, agop@uni-svishtov.bg
Alenka Verbole PhD, currently- OSCE Mission in Tirana, University of Ljubljana, Slovenia, alenka.verbole@osce.org
Altin Shegani PhD, Faculty of Law, University of Tirana, Albania, altin_shegani@yahoo.com
Ana Nikodinovska Krstevska PhD, Faculty of Law, Goce Delcev University in Shtip, Macedonia, ana.nikodinovska@ugd.edu.mk
Anastasia Bermúdez Torres PhD, Faculty of Law, Political Science and Criminology, University of Liege, Belgium, abermudez@ulg.ac.be
Andon Majhoshev PhD, Faculty of Law, Goce Delcev University in Shtip, Macedonia, andon.majhosev@ugd.edu.mk
Bekim Beliqi PhD, University of Prishtina, Department of Political Science, Kosovo, bekim.baliqi@gmail.com
Belul Beqaj PhD, University of Business and Technology, Department of Political Science, Prishtina, Kosovo, belul.beqaj@gmail.com
Borka Tushevska PhD, Faculty of Law, Goce Delcev University in Shtip, Macedonia, borka.tusevska@ugd.edu.mk
Elena Ivanovna Nosreva PhD, Faculty of Law, Voronezh State University, Russia, elena@nosyreva.vrn.ru
Gabriela Belova PhD, Faculty of Law, University “Neofit Rilski”, Blagoevgrad, Bulgaria, gbelova@hotmail.com
Gemma Andreone PhD, Institute for International Legal Studies of the Italian National Research Council (ISGI - CNR), Italy, gemma.andreone@gmail.com

Haluk Aydin PhD, Faculty of Arts and Sciences, Balikesir University, Balikesi, Turkey, aydinhaluk@hotmail.com

Igor Kambovski PhD, Faculty of Law, Goce Delchev University in Shtip, Macedonia, igor.kambovski@ugd.edu.mk

Ivana Bajakić PhD, Department of Economic Sciences, Faculty of Law, Zagreb, Croatia, ivana.bajakic@pravo.hr

Kristina Misheva PhD, Faculty of Law, Goce Delcev University in Shtip, Macedonia, kristina.miseva@ugd.edu.mk

Kristine Whitable PhD, Faculty of Law, Goce Delcev University in Shtip, Macedonia, kristine.whitable@ugd.edu.mk

Jadranka Denkova PhD, Faculty of Law, Goce Delcev University in Shtip, Macedonia, jadranka.denkova@ugd.edu.mk

James C. Helfrich PhD, Global Scholars, Liberty University, Colorado, USA, jchelfrich@aol.com

Jovan Ananiev PhD, Faculty of Law, University “Goce Delcev”- Shtip, Macedonia, jovan.ananiev@ugd.edu.mk

Jusuf Zejneli PhD, Faculty of Law, State University of Tetovo, Macedonia, jusuf.zejneli@unite.edu.mk

Maciej Czerwinski PhD, Institute of Slavic Philology, Jagiellonian University, Krakow, Poland, maciej.czerwinski@uj.edu.pl

Marieta Olaru PhD, Doctoral School in Business Administration, Research Center for Business Administration, Department of Business, Consumer Sciences and Quality Management, The Bucharest University of Economic Studies, Romania, olaru.marieta@gmail.com

Marija Ignjatovic PhD, Faculty of Law, University of Nis, Serbia, marija@prafak.prafak.ni.ac.rs

Marina Valentinovna Sencova (Karaseva) PhD, Faculty of Law, Voronezh State University, Russia, smv@law.vsu.ru

Mato Brautović PhD, University of Dubrovnik, Croatia, mbraut@unidu.hr

Migena Leskoviku PhD, Law Faculty, European University of Tirana, Albania, migena.leskoviku@gmail.com

Natalia Vladimirovna Butusova PhD, Faculty of Law, Voronezh State University, Russia, butusova@law.vsu.ru

Naser Ademi PhD, Faculty of Law, State University of Tetovo, Macedonia , dr.naserademi@gmail.com

Nives Mazur Kumrić PhD, Faculty of Law, Political Science and Criminology, University of Liège, Belgium, nives.mazurkumric@ulg.ac.be

Olga Koshevaliska PhD, University “Goce Delcev”- Shtip, Faculty of Law, Macedonia, olga.kosevaliska@ugd.edu.mk

Patrick Wautelet PhD, Faculty of Law, Political Science and Criminology, University of Liege, Belgium, patrick.wautelet@ulg.ac.be

Recai Aydin PhD, Associate Professor, Vice Rector of International University of Sarajevo, Bosnia and Herzegovina, raydin77027@yahoo.com

Ruzica Simic Banovic, PhD in Economics, Senior Assistant - Lecturer, Faculty of Law, University of Zagreb, Croatia, ruzica.simic@pravo.hr

Senada Sabic Selo PhD, Institute for International Relations, Zagreb, Croatia,
senada@irmo.hr

Silviu G. Totelecan PhD, Cluj-Napoca Branch of Romanian Academy, Socio-Human
Research Department of "G. Baritiu" History Institute, Romania,
silviu.totelecan@g.ail.com

Slavejko Sasajkovski PhD, Institute for Sociological, Political and Legal Research,
University "St. Cyril and Methodius", Skopje, Macedonia,
bilbilef@isppi.ukim.edu.mk

Strahinja Miljkovića PhD, Faculty of Law, Mitrovica, strahinja.miljkovic@pr.ac.rs

Strashko Stojanovski PhD, Faculty of Law, Goce Delcev University in Shtip,
Macedonia, strasko.stojanovski@ugd.edu.mk

Suzana Dzamtoska Zdravkovska PhD, Faculty of Law, Goce Delcev University in
Shtip, Macedonia, suzana.dzamtoska@ugd.edu.mk

Tamara Perisin, MJur (Oxon) PhD, Department of European Public Law - Jean
Monnet, University of Zagreb - Faculty of Law, Croatia,
tamara.perisin@pravo.hr

Tatjana Petrovna Suspiciņa PhD, Moscow Law Academy, Moscow, Russia

Tunjica Petrašević PhD, Faculty of Law, University of Osijek, Croatia,
tpetrase@pravos.hr

Yuriy Nikolaevich Starilov PhD, Faculty of Law, Voronezh State University, Russia,
juristar@vmail.ru

Wouter Van Dooren PhD, Public Administration and Management, University of
Antwerp, Belgium, wouter.vandooren@uantwerpen.be

Zoran Tomic PhD, University of Mostar, Bosnia and Herzegovina, zoran.tomic@sve-mo.ba

Содржина / Table of Contents

LAW	17
THE SPECIFICS OF THE PRIVATE PLACEMENT OF SECURITIES IN THE MACEDONIAN SECURITIES LAW	
Marko Andonov, Kristina Misheva	19
МОДЕРЕН - СОВРЕМЕН И УСПЕШЕН - ЕФИКАСЕН МЕНАџЕР	
Војо Беловски	35
SOME SPECIFICS IN REGULATION OF CONTRACT ON ASSIGNMENT AND DIVISION OF PROPERTY INTER VIVOS IN SERBIAN AND MACEDONIAN LAW	
Novak Krstić	53
APPLICATION OF THE PRINCIPLE OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT TO THE INTERNATIONAL LAW OF FRESH WATER RESOURCES	
Mihajlo Vučić	79
THE INSTITUTION OF COMMON PROPERTY – FEATURES AND TYPES	
Emine Zendeli	97
ИДЕНТИФИКУВАЊЕ И ДЕФИНИРАЊЕ НА ПРОБЛЕМОТ НА СЕМЕЈНОТО НАСИЛСТВО	
Албана Метај-Стојанова	119
СТЕКНУВАЊЕ НА РОДИТЕЛСКОТО ПРАВО ПРЕКУ СУРОГАТ МАЈКА- ПОСЕБЕН ОСВРТ НА ЗАКОНОТ ЗА ИЗМЕНУВАЊЕ И ДОПОЛНУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА БИОМЕДИЦИСКО ПОТПОМОГНАТО ОПЛОДУВАЊЕ	
Арта Селмани-Бакиу	129
ОДГОВОРНОСТ ЗА НЕИСПРАВЕН ПРОИЗВОД ВО МАКЕДОНСКОТО ПРАВО	
Марија Амповска	153

ALTERNATIVE FORMS OF LIABILITY IN THE CONTEXT OF
APPEALS CHAMBER POWER - VIEW FROM THE ICTY

Sasa Knezevic, Goran Djordjevic 177

СРАВНИТЕЛНО-ПРАВОВОЙ АНАЛИЗ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА О
ГРАЖДАНСТВЕ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ И БАЛКАНСКИХ
СТРАН

Вера Бабурина..... 193

THE PRESIDENTIAL RIGHT TO PARDON AS AN INSTITUTE OF
CRIMINAL LAW

Besa Arifi..... 213

CONFIDENTIALITY IN MEDIATION

Elizabeta Spiroska, Ivan Bimbilovski 235

КРИМИНОЛОШКИ АСПЕКТИ НА ПРОСТИТУЦИЈАТА: СО
ПОСЕБЕН ОСВРТ НА АНТИЧКАТА ПРАВНА УРЕДНОСТ

Елена Максимова, Димитар Апаснев 249

HATE SPEECH - EUROPEAN STANDARDS AND EUROPEAN COURT
OF HUMAN RIGHTS CASE LAW

Darko Dimovski, Ivan Ilie 271

INTERNATIONAL PUBLIC LAW IN THE JURISPRUDENCE OF THE
EUROPEAN COURT OF JUSTICE

Sanja Đorđević Aleksovski 287

КОНФИСКАЦИЈА НА ИМОТ И ИМОТНА КОРИСТ ВО СЛУЧАЈ НА
АБОЛИЦИЈА

Олга Кошевалиска, Елена Максимова..... 305

DA MIHI FACTO, DABO TIBI JUS

Марија Игњатовић 325

ARE KNOW-HOW AND INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS AN
INITIAL REASON FOR JOINING FRANCHISING NETWORK

Strahinja D. Miljković, Aleksandra Vasić, Goran Tišić 339

THE APPLICABILITY OF THE INSTITUTE OF ADMINISTRATIVE
SCIENCE IN THE MACEDONIAN LEGISLATION

Jadranka Denkova, Andrej Angelovski 353

THE MEANING OF DISSUASIVE, PROPORTIONATE AND EFFECTIVE SANCTION IN DISCRIMINATION CASES

Zaneta Poposka 367

МЕЖДУНАРОДНЫЕ СТАНДАРТЫ ОТПРАВЛЕНИЯ УГОЛОВНОГО ПРАВОСУДИЯ В ОТНОШЕНИИ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ

А.А. Анисимов, В.Г. Просвирнин 383

ВЕШТАЧЕЊЕТО КАКО ДОКАЗНО СРЕДСТВО ВО КРИВИЧНАТА ПОСТАПКА НА АНГЛИЈА И ВЕЛС

Никола Мицковски, Весна Трајановска 397

НЕЧЕСНИТЕ ДОГОВОРНИ КЛАУЗУЛИ ВО АВИОНСКИОТ ПРЕВОЗ НА ПАТНИЦИ

Борка Тушевска..... 415

КОДЕКС ЗА ПРОФЕСИОНАЛНА ЕТИКА НА НОТАРИТЕ

Ебру Ибиш 443

LOCATIO CONDUCTIO ОД РИМСКОТО ПРАВО И НЕГОВИТЕ СОВРЕМЕНИ „ПРАВНИ НАСЛЕДНИЦИ“(I)

Димитар Апасиев, Марија Амповска..... 463

ОСИГУРУВАЊЕ ОД ОДГОВОРНОСТ НА ЧЛЕНОВИТЕ НА ОРГАНОТ НА УПРАВУВАЊЕ КАЈ АКЦИОНЕРСКИТЕ ДРУШТВА

Горан Коевски, Борка Тушевска, Дарко Спасевски 483

POLITICS..... 519

МОЌТА НА ЕВРОПСКАТА УНИЈА НА ГЛОБАЛНАТА МЕЃУНАРОДНА СЦЕНА

Милка Димитровска..... 521

ЗАКАНАТА НА ТЕРОРИЗМОТ ВРЗ БАЛКАНОТ: МЕТА НА ТЕРОРИСТИТЕ ИЛИ ПОГОДНО ТЛО ЗА ШИРЕЊЕ НА НИВНАТА ИДЕОЛОГИЈА

Ице Илијевски, Кире Бабаноски, Злате Димовски 545

ИЛЕГАЛНАТА МИГРАЦИЈА КАКО ПРАШАЊЕ ПО БЕЗБЕДНОСТА

Marina Andeva, Ivan Dodovski 561

THE NATINAL SECURITY SYSTEM OF MONTENEGRO

Xhemail Limani 577

MAKING GOVERNANCE OF GLOBAL FINANCE MORE ACCOUNTABLE: INSIGHTS FROM POLITICAL PHILOSOPHY AND ECONOMY

Marin Beroš, Marta Božina Beroš 593

POSITION OF THE WHISTLEBLOWERS IN THE UNITED NATIONS SYSTEM 10 YEARS AFTER SECRETARY-GENERAL'S BULLETIN ON PROTECTION AGAINST RETALIATION – HOW FAR HAVE WE COME?

Marko Novaković 609

ISIS, MIGRANT CRISIS AND TURKEY'S ROLE AS PROTECTOR OF THE SECURITY OF EU

Ivica Simonovski, Zeynep Ece Unsal 619

RELIGION, TERRORISM AND WORLD POLITICS

Elena Tilovska-Kechedji 641

THE RISE OF ISLAMIC STATE OF IRAQ AND SYRIA (ISIS)-THREAT FOR GLOBAL PEACE AND SECURITY

Kire Janev, Zlate Dimovski 651

ПОЛИТИЧКИОТ ПРОЦЕС НА ЕВРОПСКАТА УНИЈА ВО УЛОГАТА НА ГЛОБАЛЕН АКТЕР И ПРОБЛЕМОТ СО ЗАПОСТАВУВАЊЕТО НА ЗЕМЈИТЕ ОД ИСТОЧЕН И ЦЕНТРАЛЕН БАЛКАН-БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА, КОСОВО, Р. МАКЕДОНИЈА, ЦРНА ГОРА И СРБИЈА

Мики Рунтев 661

О ГАРАНТИЈАХ ПРАВ МАКЕДОНСКОГО НАЦИОНАЛНОГО МЕНЬШИНСТВА В БОЛГАРИИ

Наталија Бугусова, Стойко Стойков 677

ДЕМОКРАТИЈАТА НИЗ ПРИЗМАТА НА ПОЛИТИКАТА ЗА ПРОШИРУВАЊЕ НА ЕВРОПСКАТА УНИЈА

Ана Никодиновска Крстевска, Наталија Шикова 697

НОВИ ФОРМИ НА ПОЛИТИЧКИ МАРКЕТИНГ СО ПОСЕБЕН
ОСВРТ НА СОЦИЈАЛНИТЕ МЕДИУМИ

Јован Анание, Игор Голубов..... 719

SOCIETY..... **741**

ПРОСТОРОТ И ВРЕМЕТО ВО УСЛОВИ НА ГЛОБАЛИЗАЦИЈА И
КРЕИРАЊЕ НА ИДЕНТИТЕТОТ

Драган Стефановски..... 743

HIDDEN POLITICAL, SOCIAL, ECONOMIC AND LITERARY
THEORIES THAT SUPPORT THE AMERICAN DREAM AND ITS
SURVIVAL

Safaa Rabeeakh 759

STIMULATION OF CRITICAL AND CREATIVE THINKING PROCESS
THROUGH PSYCHOLOGICAL WORKSHOPS AMONG
POSTGRADUATE STUDENTS

Eleonora Serafimovska, Marijana Markovikj 769

CULTURE AND LAW IN THE INTERCULTURAL COMMUNICATION
AND COOPERATION

Ranka Jeknić 791

SHAPING AND MODELING PERSONALITY IN PROCESS OF LONG
LASTING TRANSITION – CASE OF THE REPUBLIC OF MACEDONIA

Marijana Markovikj, Eleonora Serafimovska 807

THE URBANIZED ALIENATION OF THE RELIGIOUS INDIVIDUAL —
THE INNOVATIVE CONCEPT OF SOCIOLOGY OF RELIGION

Karina Politkina, Tatyana Svetlichnaya 821

КОНСТИТУЦИОННЫЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ
ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА В РОССИИ И ГОСУДАРСТВАХ
ЕВРОПЫ

Инна Стародубцева..... 827

THE PERSPECTIVE OF DECENT WORK IN CONDITIONS OF
GLOBALIZATION

Slobodanka Kovačević-Perić..... 837

РАЗВОДОТ НА БРАКОТ И СИМПТОМИТЕ НА СТРЕС КАЈ
РАЗВЕДЕНИТЕ ЖЕНИ

Хатиџе Исџами..... 849

SOCIETY TODAY: THE CHALLENGE OF HUMAN RIGHTS AND THE
WAY FORWARD

Mirjana Sredojevic..... 859

THE ROLE OF STEREOTYPES IN CREATING SOCIAL DISTANCE
AND SOCIAL INCLUSION IN REPUBLIC OF MACEDONIA

Strashko Stojanovski, Jadranka Denkova..... 877

ANALYSIS OF THE DEVELOPMENT OF THE CONCEPT OF THE
INFORMATION SOCIETY IN RUSSIA

Anastasia Petukhova, Svetlana Krepysheva..... 895

MEDIA AND COMUNICATION 915

WHAT PRINT MEDIA WRITE FOR WORKERS RIGHTS AND
PROBLEMS IN REPUBLIC OF MACEDONIA IN THE PERIOD
1.03.2014-31. 08. 2014

Suzana Dzamtoska-Zdravkovska, Andon Majhosev 917

ABDUCTION OF AN EGYPTIAN AIRCRAFT IN MARCH, 2016:
DISCOURSE IN TRADITIONAL MEDIA AND INFORMATION SITES

Plamen Atanasov 933

INTERPRETATION OF NON-VERBAL SIGNS IN THE INSTANT
INTERNET COMMUNICATION VIA VIBER AND FACEBOOK
MESSENGER

Nataša Jović, Borislav Vukojević, Bojana Miodragović..... 943

TWO-WAY COMMUNICATION IN REGIONAL POLICY: THE
TECHNOLOGY OF SOCIETAL MARKETING.

Daria Shcheglova 961

THE PHENOMENON OF RISING NATIONALISM AND XENOPHOBIA
IN HUNGARY IN THE CONTEXT OF THE 2015/2016 REFUGEE
CRISIS AND ITS REFLECTION IN CROATIAN MEDIA

Nefreteta Zekić Eberhard, Tomislav Levak 967

HOW THE MEDIA IN THE REPUBLIC OF MACEDONIA REPORT ON
THE ACTIVITIES OF THE PUBLIC PROSECUTION OF RELATED
OFFENSES ARISING FROM THE CONTENT OF THE ILEGAL
INTERCEPRION OF COMMUNICATIONS IN THE PERIOD 1.04.-30.06.
2016

Andon Majhosev, Zlatko Bakev..... 989

HATE SPEECH ON SOCIAL MEDIA IN REPUBLIC OF MACEDONIA

Dejan Marolov, Strashko Stojanovski..... 1009

ПРЕДИЗВИЦИ И МОЖНОСТИ ЗА ПОДОБРУВАЊЕ НА
ПОШТЕНСКИТЕ КОМУНИКАЦИИ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
Диана Бошковска, Наташа Данилоска, Елизабета Цамбаска,
Александра Лозаноска 1033

ОДГОВОРНОСТ ЗА НЕИСПРАВЕН ПРОИЗВОД ВО МАКЕДОНСКОТО ПРАВО

доцент д-р **Марија Амповска**

Универзитет "Гоце Делчев" Штип, Правен факултет,
marija.ampovska@ugd.edu.mk

Апстракт

До донесувањето на Новелата на Законот за облигационите односи во 2008 година во македонското облигационо право беше регулирана "одговорност на производителот на предмет со недостаток". Оваа правна регулатива во 2008 година беше заменета со "одговорност за неисправен производ". Овој труд има за цел, пред сè, да ги прикаже причините за промените на законската регулатива и да го лоцира нивниот извор во рамки на конкретни промени кои ги доживува современиот научно – технолошки свет, како и во рамки на тенденциите на правната наука и судската практика, со посебен осврт на транспонирањето на соодветните директиви на Европската Унија. Понатаму, целта што си ја поставуваме во овој труд е анализата на овој посебен случај на одговорност во нашето отштетно право од аспект на општите правила за надомест на штета. Во рамки на оваа анализа ќе бидат опфатени прашањата за карактеристиките на штетното дејствие, штетата и каузалитетот како општи услови за настанување на облигационен однос со причинување на штета разгледувани низ призмата на одговорноста за неисправен производ. На крајот, овој институт од отштетното право ќе го доведеме во корелација со правилата за одговорност за материјални недостатоци кај договорот за купопродажба, како и правилата за правата на потрошувачите согласно позитивно – правната регулатива на македонското право содржана во Законот за заштита на потрошувачите.

Клучни зборови: одговорност за неисправен производ, надомест на штета, материјална штета, нематеријална штета

PRODUCT LIABILITY UNDER MACEDONIAN LAW

Marija Ampovska

Assistant professor at Faculty of Law,

State University Goce Delcev Shtip, Macedonia,

marija.ampovska@ugd.edu.mk

Abstract

Until the Novel of the Law on Obligations in 2008, the domestic legislative regulated the "*liability of the manufacturer of product with shortages*". These provisions in 2008 were replaced with the provisions for "*liability for a defective product*." This paper aims primarily to show the reasons for the legislation changes and to locate their source within the specific changes that have experienced the modern scientific - technological world as well as within the trends of legal doctrine and case law. The focus in this part of the paper will be on the transposition of the relevant European Union directives. Furthermore, the goal we set in this paper is an analysis of the product liability in our legal system as one of the special cases of liability in terms of the general rules for liability and compensation or in terms of tort law in general. Within this analysis will include questions about the characteristics of the tort, the damage and the causality as general conditions for the rise of a valid obligation considered in light of the liability for the defective product. Finally, the product liability in our legal system will be compared to the rules on liability for material deficiencies in the sale contract, including rules on consumer rights in accordance with the positive law contained in the Law on Consumer Protection.

Keywords: *product liability, damage compensation, pecuniary damage, non – pecuniary damage.*

Вовед

Граѓанско - правната одговорност за неисправен производ претставува подрачје на заштита на потрошувачите кое не може да се разгледува надвор од учењето за право на заштита на потрошувачите, односно одговорноста е само еден дел од еден поширок контекст на заштита на потрошувачите во правото на ЕУ и во националните правни системи кој има своја граѓанско - правна препознатливост и правна самостојност.¹

Заштитата на потрошувачите во прометот на стоки и услуги се регулира со потрошувачкото право. Потрошувачкото право е нова правна дисциплина која се развива и добива во значење последниве неколку децении. Поврзаноста на граѓанско - правната одговорност за неисправен производ како еден сегмент на отштетното право² и потрошувачкото право ја наоѓаме во фактот што отштетно - правните аспекти на производството и ставањето во промет на неисправни производи сè повеќе го окупираат вниманието на правната наука и судската практика бидејќи во современиот научно - технолошки свет сè почести се штетите на човековите материјални и нематеријални добра, предизвикани од неисправност на производите. Одговорноста за овој вид на штета се одликува со специфичности и своја посебна правна физиономија која што се разликува од класичните правила за граѓанско - правна одговорност.³ Од тие причини уште во член 179 од Законот за облигационите односи од 1978 година (закон на поранешната СФРЈ)⁴ биле содржани правила за одговорност на производителот на предмет со недостаток. Овој закон бил првиот закон во Европа кој регулирал објективна одговорност за штета од ствари со недостаток како посебен институт.⁵ Членот 179 е составен од два става. Текстот на првиот

---

¹Види М. Bevanda, *Граѓанскоправна одговорност производача за штету изазвану недостатком на Производу и праву Bosne i Hercegovine i Evropske Unije*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta Rijeka, (1991) 28(1), str. S. Petrić, *Odgovornost proizvođača za štete od nedostatka na proizvodu u hrvatskom pravu i pravu Europske unije*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, br. 4, 2001, str. 373.; A. Radolović, *Odgovornost proizvođača za štetu od proizvoda*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 22, br.1, 2001, str. 339.

²Повеќе за отштетното право и местото на одговорноста за неисправен производ во рамки на оваа правна дисциплина кај Амповска Марија, *Отштетно право, воведни теми*, Штип, 2016.

³Исто Чавдар Кирил, Чавдар, Кимо, *Закон за облигационите односи, коментари, објаснувања, практика и предметен регистар, Скопје, 2008*, стр. 330.

⁴Sl.list SFRJ br. 29/78, 39/85, 45/89.

⁵Katarina Ivančević, *Граѓанскоправна одговорност производача за штету od neispravnog proizvoda*, Pravni zapisi, God III, br.2, Beograd, 2012, str. 325.

став е превземен од Skice za zakonik o obligacijama i ugovorima која била изработена од професорот Михајло Константинович⁶ а вториот став бил внесен од страна на редакторите имајќи ги во предвид ставовите на американските судови кои ѝ биле претставени на јавноста преку зборници на американското право составени од систематизирани решенија на судската практика наречени Restatments (Second) of Torts (1965).⁷ Оваа одредба всушност била пресликана во член 165 од Законот за облигационите односи (во натамошниот текст за негово означување ќе ја користиме скратеницата ЗОО).⁸ Овој член гласел: "Тој што ќе пушти во промет некој предмет што го произвел, а кој поради некој недостаток за кој тој не знаел претставува опасност од штета за лица или за предмет, одговара за штетата што би настанала поради тој недостаток. Производителот одговара и за опасните својства на предметот ако не презел сè што е потребно штетата, што можел да ја предвиди, да ја спречи со предупредување, со безбедна амбалажа или со друга соодветна мерка."

Измените направени со Новелата на ЗОО од 2008 година⁹ во поглед на прашањето за одговорност за неисправен производ се должат на целта за транспонирање на Директивата 85/374/ЕЕЗ¹⁰ и Директивата 99/34/ЕЗ¹¹. Правата на потрошувачите во Европската унија се еден од темелите на внатрешниот пазар кој аспира да понуди производи со своите технички, естетски, употребни, еколошки и правни обележја во голема мера ги задоволуваат потребите на потрошувачите и меѓународните стандарди за квалитет и сигурност на производите.¹² Се работи за директиви чија основна цел е зајакнување на заштитата на потрошувачите и корисниците на услуги, преку примена на принципот на објективна одговорност во случаите на штета настаната со неисправни производи.

---

⁶Mihajlo Konstantinović, *Obligacije I ugovori, Skica za zakonik o obligacijama i ugovorima*, Beograd, NIU Službeni list SRJ.

⁷Според Katarina Ivančević, *Građanskopravna odgovornost proizvođača za štetu od neispravnog proizvoda*, Pravni zapisi, God III, br.2, Beograd, 2012, str. 325.

⁸Сл. Весник на Р. Македонија, бр.18/2001, бр.4/2002, бр.5/2003, бр.84/2008, бр.81/2009, бр.161/2009.

⁹ Сл. Весник на Р. Македонија р. 84/2008.

¹⁰Достапна на 27.08.2016 на <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31985L0374:en:HTML>.

¹¹Достапна на 27.08.2016 на <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX:31999L0034>

¹²Според Bevanda Marko, *Građanskopravna odgovornost proizvođača za štetu izazvanu nedostatkom na proizvodu u pravu Bosne I Hercegovine I Evropske unije*, достапно на 29.08.2016 на http://www.pravnadatoteka.hr/hrv/autorski_clanci.asp

Согласно овие две директиви, ЗОО е изменет со воведување на нови членови (165-ж, 165-з, 165-с и 165-и).¹³ Овие нови членови се центарот на нашиот интерес во овој труд и ќе бидат детално елаборирани. Измени во насока на имплементација на европските политики за заштита на потрошувачите направени се и кај договорот за продажба, во членовите кои се однесуваат на одговорноста на продавачот и производителот за неисправно функционирање на производот (Галев & Здравева, 2008, стр. 234,239). Сепак на овие одредби нема да се задржиме бидејќи регулираат обврски на производителот и продавачот на производот кои се различни од надоместот на штета. Исто така тука би напоменале дека Директивата 85/374/ЕЕЗ во македонското право во еден нејзин дел е применета и преку одредбите од членовите 41, 42, 51 и 52 од Законот за заштита на потрошувачите.¹⁴ Во поглед на начинот на транспонирање на директивите и уредување на одговорноста за неисправен производ во правната теорија се среќаваме со размислување дека истиот е чекор назад и не претставува најдоброто решение за националното право¹⁵, како и спротивставени размислувања¹⁶, додека нашите размислувања за ова прашање ќе ги изнесеме во заклучокот.

1. Правна уреденост на одговорност за неисправен производ во Законот за облигационите односи на Р. Македонија

Поконкретно зборувајќи, со цел да се транспонираат Директивата 85/374/ЕЕЗ и Директивата 99/34/ЕЗ во нашиот ЗОО, со член 49 и член 50 од Законот за изменување и дополнување на Законот за облигационите односи (Сл. Весник на Р. Македонија бр. 84/08), се предвидуваат правила за

---

¹³Случај на усогласување на одредбите од домашното право со директивите на Европската унија за одговорност за неисправен производ преку законите за облигационите односи, освен во Р. Македонија, среќаваме и во правото на Хрватска и Црна Гора. Повеќе за начините на усогласување во ЕУ како и на територијата членките на поранешна СФРЈ кај Katarina Ivančević, *Граѓанскоправна одговорност произвођача за штету од неисправног производа*, Правни zapisi, God III, br.2, Beograd, 2012, str. 326-333.

¹⁴ Сл. Весник на Р.М бр. 38/04, 77/07, 103/08, 24/11, 167/13, 97/15, 152/15.

¹⁵ Katarina Ivančević, *Граѓанскоправна одговорност произвођача за штету од неисправног производа*, Правни zapisi, God III, br.2, Beograd, 2012, str. 349.

¹⁶Bevanda Marko, *Граѓанскоправна одговорност произвођача за штету izazvanu nedostatkom na proizvodu u pravu Bosne I Hercegovine I Evropske unije*, достапно на 29.08.2016 на http://www.pravnadatoteka.hr/hrv/autorski_clanci.asp

одговорност за неисправен производ.¹⁷Овие правила ги уредуваат општите правила на одговорноста за неисправен производ, ги дефинираат поимите производ, неисправен производ и производител за целите на отштетното право, ја уредуваат солидарната одговорност, ослободувањето од одговорност, забраната за договорно исклучување или ограничување на одговорноста и роковите за остварување на правата.

Општото правило на ЗОО е дека производителот кој пушти во промет некој производ одговара за штетата предизвикана од неисправноста на тој производ без оглед на вина. Анализирајќи ја одговорноста за неисправен производ од аспект на класичниот концепт на граѓанско - правната одговорност за штета за потребата од страни како предуслов за настанување на односот, како и да постојат три општи услови и еден посебен услов за настанување на одговорност (Галев & Анастасовска, Облигационо право, 2008, стр. 533) можеме да го кажеме следново.

Страни на односот се штетникот и оштетениот. Како страна на штетник во конкретниот случај се јавува производителот на производ. Во смисла на одредбите на ЗОО за производител, односно за носител на одговорност се смета:

- Лицето кое изработило готов производ
- Лицето кое ја произвело суровината, самостојниот и несамостојниот дел вграден во готов производ
- Лицето кое обележувајќи ги производот со своето име, трговска марка или каков било знак на разликување, се претставува како производител
- Лицето кое го увезело производот заради продажба, давање под закуп или заради друг вид на ставање на производот во промет и
- Секое лице кое го става производот во промет, во случај кога не е можно да се утврди кој е производител, освен ако тоа лице во разумен рок не го извести оштетениот за лицето од кое го набавило производот.¹⁸

Оштетен е лице кое претрпело штета од неисправен производ, во смисла на одредбите на ЗОО. Тука веднаш би забележале дека оштетениот е определен според видот на штетата која ја претрпел и согласно тоа како оштетен се јавува само:

---

¹⁷Се работи за член 165, 165 – а, 165 – б, 165-в, 165-г, 165-д, 165-ѓ и 165-е од ЗОО.

¹⁸Поимот производител во смисла на одредбите за одговорност за неисправен производ според ЗОО е уреден со член 165-в од ЗОО.

- лице на кое му е предизвикана смрт,
- лице на кое му е причинета телесна повреда и
- лице на кое му е причинета штета со уништување или оштетување на негов предмет во случај кога предметот е наменет за лична употреба и ако оштетениот предмет претходно бил користен за таа цел.

На овој начин, новата одредба од ЗОО, поимот на оштетен во случај на одговорност за неисправен производ го стеснува само на еден вид правни субјекти – физичките лица, исклучувајќи ги притоа правните лица од можноста да бидат страна на оштетен кај одговорност за неисправен производ бидејќи кај правните лица немаме смрт, телесна повреда ниту ствари кои се користат за лична употреба.¹⁹ Споредено со старата одредба содржана во член 179 од ЗОО на СФРЈ и 165 на ЗОО на Р. Македонија од 001 година новата одредба е рестриктивна во однос на кругот на лица кои можат да се јават како оштетен. Според старата одредба барањето за надомест на штета можеше да го упати секое физичко или правно лице кое претрпело штета како резултат на недостаток на стварта која тој ја произвел. Како оштетен можел да се јави не само купувачот туку и лице на кое купувачот му го дал на употреба производот, дури и лице кое до производот дошло на неовластен начин (доколку ја одзело од лице различно од производителот), како и трето лице кое претрпело штета на личните и на имотните добра, со исклучок на штетата настаната на самата ствар со недостаток.²⁰

Условот што физичките лица треба да го исполнуваат за да се јават како оштетени е да им е причинета штетата за која зборува членот 165 став 2 и 3 од ЗОО, додека во поглед на нивниот правен субјективитет, потребно е да имаат само правна способност како посебно правно својство кое им овозможува на овие субјекти во правото да бидат носители на права и обврски.²¹ Само би го покренале прашањето за појавата на зачетокот како страна на оштетен во случај на одговорност за неисправен производ, не исклучувајќи ја можноста и од ваква ситуација во правото. Тука само би кажале дека нашето право, генерално, дозволува и зачетокот да се јави како страна на оштетен доколку штетата директно нему му била причинета и

---

¹⁹Исто Чавдар Кирил, Чавдар, Кимо, *Закон за облигационите односи, коментари, објаснувања, практика и предметен регистар*, Скопје, 2008, стр. 331.

²⁰Katarina Ivančević, *Граѓанскоправна одговорност производача за штету од neispravnog proizvoda*, Pravni zapisi, God III, br.2, Beograd, 2012, str. 338.

²¹Повеќе за правна способност на правни и физички лица кај Родна Живковска, Општ дел на граѓанско право воведни теми 2, Скопје, 2007, стр. 6.

доколку се роди живо. (Галев & Анастасовска, Облигационо право, 2008, стр. 532) Исто така би напомнале дека голем број од случаите на причинување штета на зачеток, штета која во принцип се јавува како генетска штета, се исклучени од опфатот на одговорноста за неисправен производ бидејќи овие одредби не се применуваат на штета предизвикана со нуклеарна несреќа.²²

Во продолжение на нашата анализа преминуваме на општите услови за настанување одговорност за причинета штета од аспект на правилата за одговорност за неисправен производ. Анализата се однесува на постоењето на штета, штетно дејствие и каузалитет кај одговорноста за неисправен производ. Штетата може да се јави во вид на материјална и нематеријална штета при што правилата за одговорност за неисправен производ предвидуваат надомест на следниве форми во кои се јавуваат овие два видови штета²³:

- Материјална штета предизвикана со смрт или телесна повреда чиј што износ се определува со примена на одредбите на ЗОО за надомест на материјална штета во случај на смрт, телесна повреда и оштетување на здравјето

- Материјална штета предизвикана со уништување или оштетување на предмет на оштетениот во случај кога се исполнети следниве услови:

- треба да се работи за таков вид на предмет кој е вообичаено наменет за лична употреба и ако оштетениот предмет претходно го користел за таа цел

- оштетениот има право на надоместок на оваа штета само за делот на штетата кој го надминува паричниот износ еднаков на 500 евра изразен во денарска противвредност, утврден според средниот курс на Народна анка на Р. Македонија на денот на утврдувањето на износот на надоместокот на штета

- Нематеријална штета предизвикана од неисправен производ, за чие постоење и утврдување на износот се применуваат општите правила за одговорност за штета.²⁴ Самите директиви не предвидуваат правила за

---

²²Член 165 став 6 од ЗОО.

²³Поимот и правилата за надоместлива штета кај одговорност за неисправен производ се содржат во член 165 од ЗОО.

²⁴Нематеријалната штета се смета дека постои паралелно или независно од постоењето на материјална штета при повреда на личните права (член 142 од

надомест на нематеријална штета туку оставаат простор ова прашање да биде уредено со одредбите на националното право.

Анализирајќи ги овие одредби за нас се јавува една законски непрецизирана категорија на оштетени и вид на штета, за која не сретнавме разработка ниту во правната литература која ја разгледувавме. Имено се работи за случајот кога како оштетен се јавува лице на кое му е причинета смрт од неисправен производ. Починатото лице секако дека не може да се јави како оштетени во правна смисла на зборот, односно како лице кое ќе поднесе барање за надомест на штета. Нашето прашање е – кој е оштетен во правна смисла? ЗОО во член 165 став 5 вели дека на износот на надоместокот на материјалната штета предизвикана со смрт или телесна повреда се применуваат одредбите од ЗОО за надоместок на материјална штета во случај на смрт, телесна повреда и оштетување на здравјето кои се содржани во членовите 182, 183, 184. Сметаме дека членот 165 став 5 упатува не само на одредби со кои се утврдува надоместокот на штета, туку преку нив нè упатува и до утврдување на лицата кои имаат право на надомест на материјалната штета. Понатаму анализата на членот 182 од ЗОО во кој е предвидено дека: *"Тој што ќе причини нечија смрт е должен да ги надомести вообичаените трошоци за неговиот погреб. Тој е должен да ги надомести и трошоците за неговото лекување од добиените повреди и други потребни трошоци во врска со лекувањето како заработката загубена поради неспособност за работа"* ни дава на знаење дека овие одредби содржат прецизирање на видот на материјална штета што се надоместува, но не и на лицата кои имаат право да бараат нејзино надоместување. Така да, се чини дека ова прашање е оставено на судската практика, низ конкретни случаи да се утврди кои лица имаат право на надомест на овие видови материјална штета. Ваков пример наоѓаме во следната одлука од судската практика: *"Правото на надомест на дел од трошоците за погреб во случај на смрт на член на потесно семејство на работник кој живее во заедничко домаќинство и го издржувал, припаѓа и на снаата за починатиот свекор ако таа со него живеела во семејна и економска заедница, и согласно со договорот за доживотна издршка заедно со сопругот го издржувала сега покојниот свекор."*²⁵ За нас се чини дека овој недостаток на правна уреденост на кругот на лица кои имаат право на надоместок на материјална штета во случај на смрт на едно лице е извор на

ЗОО) и истата се надоместува нематеријално, со морална сатисфакција или материјално, со одредување на справедлив паричен надоместок од страна на судот согласно членовите 189, 190, 191, 192 и 192-а од ЗОО.

²⁵ВСПМ Рев. 438/96 од 19.03.1997 год. 36. VI/26.

една правна несигурност која правото треба да се стреми да ја надмине и во иднина ваква законска одредба би требало да си најде свое место меѓу овие одредби на ЗОО. Конкретна законска одредба постои за еден случај, а тоа е кога починатиот издржувал или редовно помагал одредено лице или пак се работи за лице кое според закон имало право да бара издржување. Согласно член 183 од ЗОО овие лица можат да се јават како оштетени и да бараат надомест на материјална штета од производителот на неисправен производ во случај на смрт на нивниот издржувач.

Во случај на смрт на едно лице поради употреба на неисправен производ, освен материјалната штета, може да се јави и нематеријална штета кај одредени лица. Во поглед на нематеријалната штета ЗОО е попрецизен и децидно па и таксативно го одредува кругот на лица кои можат да се јават како оштетени и да бараат надомест на штета (во овој случај спрема производителот). Тој круг на лица е следниот е утврден со член 190 од ЗОО на следниот начин:

- брачниот другар, децата и родителите на починатото лице
- браќата и сестрите, бабите и дедовците, внуците и вонбрачниот другар ако меѓу нив и умреното лице постоела потрајна животна заедница
- родителите во случај на загуба на зачатото, а неродено дете.

Во поглед на правната основаност на примената на овие општи правила за надомест на нематеријална штета во случај на одговорност на производителот за штета причинета од неисправен производ би потсетиле дека истата со содржана во ставот 4 од членот 165 од ЗОО.

Вториот општ услов за одговорност за штета е постоење на штетно дејствие, односно дејствие со кое на оштетениот му се причинува штета. Во оваа смисла штетата може да биде причинета со одредено сторување или пропуштање или пак со предмет или со вршење на дејност кои претставуваат извор на зголемена опасност. (Галев & Анастасовска, Облигационо право, 2008, стр. 533) Во случајот на одговорност за неисправен производ како штетно дејствие се јавува пуштањето во промет на одреден предмет²⁶, односно производ во смисла на одредбите на ЗОО (член 165-а) кој воедно може да се смета за неисправен во смисла на член 165-а од ЗОО. Така, два услови кои штетното дејствие треба да ги исполнува

---

²⁶Вака и Кирил Чавдар, Кимо Чавдар, *Закон за облигационите односи, коментари, објаснувања, практика и предметен регистар*, Агенција Академик, Скопје, 2008, стр. 331.

во смисла на споменативе одредби, за да се јави како штетно дејствие кај одговорноста за неисправен производ се:

- Да претставува подвижен предмет или самостоен дел вграден во некој подвижен или неподвижен предмет, со напомена дека во оваа смисла за производ се смета и електричната и другите видови енергија и

- Производот, кога ќе се земат во предвид сите околности на случајот, а особено начинот на кој производот е претставен, целите во кои според разумното очекување производот може да биде употребен и времето кога производот е пуштен во предмет, не дава сигурност што од таквите производи оправдано се очекува.

Во законската определба на поимот неисправен производ всушност се среќаваме со еден правен стандард поставен на објективни критериуми – дали производот дава сигурност што од таквите производи оправдано се очекува или не дава ваква сигурност. Според директивите и според нашето право оштетениот е тој кој треба да докаже дека производот е неисправен во оваа смисла, односно дали е исполнет правниот стандард или не. Крајниот збор ќе го има секако судот, како и во сите останати случаи кога правни стандарди се јавуваат како извор на право. Во рамките на Европската унија направено е истражување кое покажало дека судската практика е различна не само меѓу исти држави, туку и помеѓу различни судови во иста држава.²⁷ Да се докаже постоење на недостаток во Франција, Белгија, Шпанија и Италија е доволно да се докаже дека производот не ги исполнил функциите за кои е предвиден, додека во Велика Британија и Германија тужителот мора да ја докаже точната природа на недостатокот со деталните карактеристики.²⁸

На крајот, како трет општ услов што треба да постои за настанување одговорност за неисправен производ е постоењето на каузалитет помеѓу штетата и штетното дејствие во смисла на претходно споменатото. Според професорот Радишиќ Ј., филозофскиот поим "причина" најпотполно го дефинирал John Stuart Mill, велејќи дека причина претставува збир на позитивни и негативни услови, вкупност на евентуалности од сите видови при чие дејствување неизбежно следува последица.²⁹ Кога причинската

---

²⁷Lovells, *Product liability in the European Union* - A Report for the European Commission, 2003.

²⁸Katarina Ivančević, *Građanskopravna odgovornost proizvođača za štetu od neispravnog proizvoda*, Pravni zapisi, God III, br.2, Beograd, 2012, str. 341.

²⁹Види Радишиќ Ј., *Облигационо право: општи део*, Београд, 2004, стр. 205.

врска ќе се разгледува рестриктивно и емпириски, таа може да добие функционална димензија, може да се сегментира и тогаш може да се изрази нејзиниот правен аспект.³⁰ На овој начин се доаѓа до поимот *правен или јуристички каузалитет* којшто е значајно потесен од поимот причина во смисла на природните науки, а "*...поимот причинска врска во филозофска смисла и во смисла на природните науки служи како основа на која и правникот мора да го изгради своето сфаќање за каузалитетот.*"³¹ Прифаќањето на правниот поим на каузалитет од страна на правната теорија означува дека во правото не се земаат во предвид сите услови (факти кои со својата вкупност условиле некоја појава), туку само некои, кои како поблизок услов – причина довеле до појава на конкретна штета. Правниот поим на каузалитетот означува пронаоѓање на патот кој овозможува од бескрајната низа на причини да се издвојат оние кои за одредена последица се правно релевантни.³² Во правната теорија се среќаваме со одредување на граѓанскоправниот поим на причинската врска кој се применува во рамки на правилата за објективна одговорно како "*однос помеѓу дејствие, опасна ствар или опасна дејност, со кое е причинета штета за која одговара одговорно лице, и штета, во смисла на причина и последица, при што дејствието, опасната ствар или опасната дејност се јавуваат како причина, а штетата како последица.*"³³

Ваквото поимно определување на причинската врска за нас е сосема прифатливо. Основниот заклучок кој се извлекува на основ на него е дека причинската врска како услов за одговорност за неисправен производ го поставува барањето другите два општи услови да се наоѓаат во однос на причина и последица, односно противправното дејствие да претставува причина, а причинетата штета да претставува последица. Доколку овој услов (причинска врска) не е исполнет, не може да настане граѓанско - правна одговорност. Друго е прашањето кога се смета дека овој услов е исполнет. Тука само би кажале дека ова е прашање за теоријата и тука владејачка е теоријата за адекватна причинска врска.³⁴

Притоа она што е значајно да се истакне кај одговорноста за неисправен производ е дека каузалитетот помеѓу одреден неисправен

---

³⁰Salma, J., *Obligaciono pravo*, Novi Sad, 2007, str. 527.

³¹Радишиќ Ј., *Облигационо право: општи део*, Београд, 2004, стр. 206

³²Радишиќ Ј., *Облигационо право: општи део*, Београд, 2004 стр. 206, исто и Bikić A. : *Obligaciono pravo, opći deo*, Sarajevo, 2007, str. 207.

³³Ђорђевиќ Џ., Stanković V., *Obligaciono pravo – opšti deo*, Београд, 1980, str. 319.

³⁴Повеќе за теориите кај Амповска Марија, *Отштетно право, воведни теми*, Штип, 2016.

производ и настанатата штета се претпоставува.³⁵ Единствено што треба да се докаже, а товарот на докажување паѓа на оштетениот, е неисправноста на производот и причинетата штета.³⁶ Имено, самата Директива 85/374/ЕЕЗ која е транспонирана во Новелата од 2008 година содржи поинакво решение во поглед на каузалитетот. Според член 4 од оваа директива во случај на штета предизвикана од неисправен производ оштетениот е должен да ја докаже штетата, недостатокот на предметот и причинската врска меѓу нив. Ова решение несомнено не оди во корист на идејата за зголемена заштита на потрошувачите и во теоријата се наведува како еден од суштествените недостатоци на Директивата и можеби со право нашиот законодавец отстапил од оваа одредба од Директивата.³⁷ Од друга страна, ваквото решение на законодавецот е доследно на општото правило за претпоставен каузалитет предвидено кај објективната одговорност според кое за штетата настаната во врска со опасен предмет или опасна дејност се претпоставува дека потекнува од тој предмет, односно од таа дејност, освен ако се докаже дека причината е на страната на оштетениот или трето лице или дека штетата настанала поради виша сила.³⁸

2. Одговорноста за неисправен производ како посебен случај на објективна одговорност во националното право

Одговорноста на производителот за неисправен производ е објективна одговорност, односно одговорност без оглед на вина.

Доколку се задржиме да подведувањето на одговорноста за неисправен производ во рамки на објективната одговорност како посебен вид на одговорност познат во сите современи правни системи, вклучувајќи го и националното право би можеле да дадеме неколку забелешки:

---

³⁵Види Кирил Чавдар, Кимо Чавдар, *Закон за облигационите односи, коментари, објаснувања, практика и предметен регистар*, Агенција Академик, Скопје, 2008, стр. 332.

³⁶Член 165 став 8 од ЗОО: "Неисправноста на производот и причинетата штета треба да ги докаже оштетениот."

³⁷Види Кирил Чавдар, Кимо Чавдар, *Закон за облигационите односи, коментари, објаснувања, практика и предметен регистар*, Агенција Академик, Скопје, 2008, стр. 332-333 исто и Katarina Ivančević, *Građanskopravna odgovornost proizvođača za štetu od neispravnog proizvoda*, Pravni zapisi, God III, br.2, Beograd, 2012, str. 341.

³⁸Член 159 од ЗОО.

▪ Општо начело на националното право кое содржи воведување на објективната одговорност во правниот систем е членот 141 став 2 според кој за штета причинета од предмети и дејности од кои произлегува зголемена опасност од штета за околината, се одговара без оглед на вина

▪ Одговорноста за неисправен производ не спаѓа под ова општо начело на објективната одговорност туку претставува друг случај на одговорност без оглед на вина предвиден со закон. Ваква правна можност за востановување објективна одговорност надвор од општото начело е содржана во став 3 од членот 141 според кој: "*За штета без оглед на вината се одговара и во други случаи предвидени со закон.*"

▪ Одговорноста за неисправен производ е вид на објективна одговорност кој се разликува од објективната одговорност за штета причинета со опасна ствар, односно ствар или производ кои имаат опасни својства. Ова сфаќање во теоријата е своевременно установено³⁹ и за нас сосема прифатливо. Разликата од една страна се однесува на сфаќањето дека производителот на предмет со недостаток не одговара затоа што е нејзин сопственик, односно владетел, тука затоа што ја произвел со недостаток и како таква ја пуштил во промет, па оттаму оваа одговорност повеќе е своевидна одговорност за штета произлезена од вршење на дејност.⁴⁰

▪ Одговорноста за неисправен производ отстапува од членот 4 од Директивата 85/374/ЕЕЗ со цел да остане доследна на општото начело на објективна одговорност во поглед на утврдувањето на каузалитетот. Кај објективната одговорност воопшто каузалитетот е претпоставен и штетата настаната во врска со опасен предмет односно опасна дејност се смета дека произлегува од тој предмет односно дејност освен ако се докаже дека причина за штетата е на страната на оштетениот или трето лице или дека штетата настанала поради виша сила. Товарот на докажување паѓа на штетникот кај објективната одговорност и е товар да се докаже непостоењето на каузалитет, односно постоење на основ за ослободување на одговорноста.⁴¹ Како што веќе видовме кај одговорноста за неисправен

---

³⁹Cigoj S., Blagojević B., Krulj V., *Komentar Zakona o obliigacionim odnosima, I kniga, drugo izdanje*, Beograd, Savremena administracija, 1983, str. 671.

⁴⁰Галев Гале, Дабовиќ Анастасовска Јадранка, *Облигационо право*, Скопје, 2008 стр.601.

⁴¹Член 159 од ЗОО.

производ ситуацијата е иста и оштетениот има товар на докажување на неисправноста на производот и причинетата штета.

■ За разлика од трите основи за ослободување од одговорност познати кај општото начело на објективната одговорност (вина на оштетениот, вина на трето лице и виша сила), производителот се ослободува од одговорност и во други случаи предвидени со член 165-д од ЗОО. Дел од овие случаи се кога производителот ќе докаже дека не го пуштил предметот во промет, дека неисправноста е последица на присилните прописи кои биле на сила во моментот кога го пуштил производот во промет, ако од околностите на случајот произлегува дека неисправноста, а ни нејзината причина не постоеле во моментот кога го пуштил производот во промет, состојбата на науката или техничкото знаење во моментот на ставање на производот во промет, не овозможувале откривање на неисправноста на производот (т.н. развоен ризик), производот не е произведен за продажба, давање под закуп или која било друга деловна цел, како и дека не е произведен и пуштен во промет во рамките на неговата дејност.

■ Примената на правилата на одговорност за неисправен производ не ја исклучува можната примена на правилата за одговорност за штета предизвикана со опасен предмет и опасна дејност, како и на правилата за одговорност за материјалните недостатоци на предметот и на правилата на договорната и вондоговорната одговорност за причинета штета.⁴² Оваа одредба дава правна можност да се дојде до кумулација на отштетни побарувања, а целта е да се овозможи целосен надомест на причинетата штета, кој според мислења во правната доктрина⁴³ не може да се постигне единствено со примена на правилата на одговорност за неисправен производ.

---

⁴²Член 165 став 8 од ЗОО.

⁴³Според Кирил Чавдар, Кимо Чавдар, *Закон за облигационите односи, коментари, објаснувања, практика и предметен регистар*, Агенција Академик, Скопје, 2008, стр. 332.

2.1. Однос меѓу одговорноста за неисправен производ и одговорноста за материјални недостатоци на предметот кај договор за купопродажба

Главна причина за овој наслов е анализата на судската практика која беше направено при изработката на овој труд. Имено, со цел да се види како заживеале во практиката одредбите за одговорност на производителот за неисправен производ беа разгледувани повеќе судски пресуди⁴⁴ но не наидовме на ниту една пресуда врз основа на одредбите за одговорност за неисправен производ. Ова не значи дека темелна анализа на целокупната судска практика нема да покаже дека во нашето право овие одредби заживеале, но засега останува само цел на некое ново истражување. Она со што се сретнавме во судската практика се судски пресуди за надомест на штета причинета од предмет на договор за купопродажба со материјални недостатоци. Несомнено е преклопувањето на овие два институти на облигационото право во одредени случаи. Имено тука пред сè го имаме во предвид случајот на договор за купопродажба на предмет кој има материјални недостатоци за кои продавачот одговара, а купувачот меѓу другите права има и право на надомест на штета претрпена од ваков предмет. Од друга страна согледуваме и неколку разликувања меѓу одговорноста за штета од неисправен производ и одговорноста за штета причинета од предмет со материјален недостаток. Во овој приказ поаѓаме токму од тие разлики.

1. Самиот поим материјален недостаток на предметот не треба да се изедначува со поимот неисправен производ бидејќи правото ни дава различна поимна определба. Веќе видовме што се смета за неисправен производ. Материјален недостаток се смета дека постои кога: предметот ги нема потребните својства за негова редовна употреба или за промет; предметот ги нема потребните својства за особена употреба за која го набавува купувачот, а која му била позната на продавачот или морала да му биде позната; предметот ги нема својствата и одликите што се изречно или премолчено договорени, односно пропишани и предметот што го предал продавачот не е соодветен на мострата или на моделот освен ако мострата или моделот се покажани само заради известување.⁴⁵

2. Примарна цел на институтот одговорност за неисправен производ е надомест на штета и изворно овој однос е отштетно правен однос. Од друга страна кај одговорноста за штета причинета од предмет со материјален

---

⁴⁴Се работи за судски пресуди беа достапни на интернет заклучно со 30.08.2016 година.

⁴⁵Член 467 од ЗОО.

недостаток изворната облигација е договорот за купопродажба меѓу купувачот и продавачот, чија содржина во текот на односот може да се промени со раѓање и на обврската за надомест на штета. Тука мораме да нагласиме дека надоместок на штета не е примарната цел, ниту пак е предвиден независно од другата содржина на односот, туку напротив неговото постоење зависи од постоењето на други права на купувачот. Според член 476 од ЗОО купувачот кој уредно го известил продавачот за недостатокот може да бара од продавачот да го отстрани недостатокот или да му предаде друг предмет без недостаток и со тоа да постигне исполнување на договорот; може да бара намалување на цената и може да изјави дека го раскинува договорот. Во секој од овие случаи купувачот има право и на надомест на штета, освен ако постои договорна одредба за исклучување на одговорноста на продавачот за материјалните недостатоци согласно членот 474 од ЗОО.

3. Како што произлегува од членот 476 од ЗОО за да постои право на надомест на штета, како предуслов потребно е да постои некое од другите права на купувачот. Понатаму, постоењето на одговорност за надомест на штета на продавачот, видот и обемот на штетата, лицата кои имаат право на надомест и сите останати прашања се решаваат според општите правила за надомест на штета. Иако и тука штетата може да се јави во вид на материјална штета причинета со уништување или оштетување на предметот, во овие рамки поимот на надоместлива материјална штета е поширок од поимот на надоместлива материјална штета причинета од неисправен производ. За илустрација, во правната теорија се среќаваме со размислувања дека тука зборуваме за штета која може да настане поради задоцнување на продавачот како должник во исполнување на договорот, поради неисполнување на договорот во случај купувачот да го раскине, поради застој во работата на купувачот или смалување на капацитетите, поради трошоци за чување на предмет со недостаток, поради превозни трошоци и слично.⁴⁶ Основот на оваа одговорност е различен од основот на одговорност за неисправен производ каде производителот одговараше без оглед на вина.

---

⁴⁶Кирил Чавдар, Кимо Чавдар, *Закон за облигационите односи, коментари, објаснувања, практика и предметен регистар*, Агенција Академик, Скопје, 2008, стр. 702.

3. Ограничување на одговорноста за неисправен производ

3.1. Квантитативно ограничување

Во директивите е предвидено квантитативно ограничување на одговорноста за штета со усвојување на фиксна сума од (до) која произведувачот одговара за штета од производ со недостаток. Во поглед на горната граница со член 16 од Директивата 85/374/ЕЕЗ е предвидено дека секоја држава членка на Европската унија може одговорноста на производителот за штета поради смрт, или телесни повреди кои се причинети од идентични производи со исти недостатоци да ја ограничи до износ кој не може да биде помал од 70 милиони евра. Нашиот закон не предвидува вакво ограничување на горната граница на одговорноста. Од директивите прифатена е одредбата која ја содржи долната граница на износот на штетата, а тоа е износот од 500 евра. Сепак, ако се навратиме на видовите штета за кои оштетениот има право на надомест во случај на одговорноста за неисправен производ тука сме должни да наспомејеме дека ова квантитативно ограничување се однесува само на материјална штета причинета со уништување или оштетување на предмет. Не постои квантитативно ограничување ниту долна граница за износот на материјална штета причинета со смрт или телесна повреда на оштетениот, како и за износот на нематеријалната штета кога оштетениот ја остварува согласно општите правила за надомест на штета. Ова се законските квантитативни ограничуваа на одговорноста, кои сосема оправдано според нас се сведени на минимум. Од друга страна, постои законска забрана за договорно исклучување или ограничување на одговорноста на производителот, по што оваа одговорност суштински се разликува од договорната одговорност.⁴⁷

3.2. Временско ограничување

Нашиот ЗОО предвидува временско ограничување на одговорноста со предвидување на два рокови на застареност на побарувањето за надомест на штета предизвикана од неисправен производ:

- Субјективен рок од три години од денот кога оштетениот дознал или морал да дознае за штетата, неисправноста на производот и лицето кое е производител и

---

⁴⁷За ограничување, исклучување и проширување на договорната одговорност повеќе кај Галев Гале, Дабовиќ Анастасовска Јадранка, *Облигационо право*, Скопје, 2008 стр. 622-623.

- Објективен рок од пет години сметано од денот кога предметот бил ставен во промет, освен ако пред истекот на овој рок е прекината застареноста поради поведување на постапка пред суд или друг надлежен орган поради утврдување или остварување на побарувањето за надомест на штетата.⁴⁸

4. Правна уреденост на одговорноста за неисправен производ во посебните правни прописи во Р. Македонија

Во поглед на одредбите на ЗОО како *lex generalis* за одговорност за неисправен производ одредбите на потрошувачкото право кои го уредуваат прашањето за надомест на штета и одговорност за причинета штета имаат карактер на посебни одредби, содржани во специјален закон (*lex specialis*). Заштитата на потрошувачите на најнепосреден начин е уредена со Законот за заштита на потрошувачите а освен овој закон, постојат и низа други закони кои ги штитат правата на граѓаните како потрошувачи и корисници на услуги.

Законот за заштита на потрошувачите претставува *lex specialis* или посебен закон во поглед на прашањето за одговорност за неисправен производ, додека ЗОО претставува *lex generalis*. Ова понатаму подразбира дека прашањето за одговорност за неисправен производ во рамките на ЗОО добива свое начелно уредување, на едно воопштено ниво, додека во потрошувачкото право истото се уредува поконкретно. Во Законот за заштита на потрошувачите постои посебен дел, Дел 4 насловен како Општа безбедност на производите и одговорност, каде во посебен Оддел 3 под наслов Одговорност за производите е уредена граѓанско - правната одговорност за штета. Во оваа смисла на зборот, како извори на отштетното право се членот 41 од овој закон бидејќи ја уредува одговорноста на производителот за штетата предизвикана од недостатоците на неговиот производ, како и одговорноста на лица кои се изедначуваат со производителот. Понатаму извор на отштетното право е членот 42 од овој закон бидејќи го регулира прашањето кога се смета дека еден производ има недостатоци, а посебно член 51 според кој: "*Штетата предизвикана од небезбеден производ се надоместува согласно со правилата утврдени во Законот за облигациони односи*" односно кој упатува на употреба на *lex generalis* и членот 52 кој ги регулира прашањата за исклучоците или

---

⁴⁸Член 165 – е.

ограничувањето на одговорноста и роковите. Во овој закон се предвидени одредби за одговорност за штета и во рамки на одредбите кои се однесуваат на посебни определби за потрошувачките договори. Тука конкретно зборуваме за одредбите од потрошувачките договори кои се сметаат за нечесни одредби а кои се однесуваат на прашањето за одговорност за штета. Така според член 64 за нечесна одредба се смета одредбата во потрошувачки договор со која се ослободува трговецот или неговите застапници или вработени од одговорност за штета во случај на вина или од одговорност во случај на неисполнување на обврската што претставува суштествен елемент на договорот. Според член 72 според кој: *"За нечесна се смета одредбата во потрошувачкиот договор со која однапред апстрактно се утврдува износот на надоместот на штета, што може да се бара во случај на неисполнување или доцнење при извршувањето на обврските на потрошувачот што очигледно го надминува обемот на штетата што трговецот веројатно може да ја претрпи заради неисполнувањето или доцнењето на потрошувачот."* Понатаму, согласно член 73, за нечесна се смета одредбата во потрошувачкиот договор со која се исклучува и ограничува одговорноста на трговецот во случај на смрт, телесни или лични повреди на потрошувачот што биле предизвикани со сторување или несторување на трговецот. Ограничување на висината на надоместок во случаи од ставот 1 на овој член што треба трговецот да му го исплати на потрошувачот или на член на неговото семејство нема да се смета за нечесна доколку е поврзана со висината на највисокиот надомест што потрошувачот би го добил од осигурителна компанија доколку бил осигурен. Нечесните одредби се спротивни на начелото на совесност и чесност како едно од основните начела на облигационото право, а со тоа и на отштетното право, а тоа само по себе има свои правни последици кои се уредуваат со закон.⁴⁹

Други закони од потрошувачкото законодавство се: Закон за заштита на потрошувачите при договори за потрошувачки кредити⁵⁰ и Закон за безбедност на храната⁵¹ кој содржи низа одредби со кои се устанува одговорност на одредени лица. Така, со член 29 – б се уредува одговорноста за информациите поврзани со храна, понатаму член 33 кој зборува за одговорност за храна на операторот со храна, член 34 кој ја уредува одговорноста на операторот со храна за животни. Односот на овие правила

---

⁴⁹Член 12-а од ЗОО: *"Во кои случаи и какви последици произлегуваат од повредата на начелата се уредува со закон"*.

⁵⁰ Сл. Весник на РМ бр. 51/11, 145/15.

⁵¹ Сл. Весник бр 123/15, 129/15.

со правилата на прописите за заштита на потрошувачите од производи со недостатоци се уредува со член 35 кој гласи: "(1) *Одредбите од овој дел на законот се применуваат без оглед на прописите за заштита на потрошувачите од производи со недостатоци. (2) Одредбите од овој дел на законот не ги доведуваат во прашање одредбите од посебните прописи за одговорност за штетата настаната од неисправните производи.*" Овие одредби предвидуваат низа на обврски, или како законот ги именува одговорности за точно одредени лица. Истите ќе станат извор на отштетното право во моментот кога законските одредби ќе бидат повредени што во исто време ќе доведе до настанување на штета и до граѓанско правна одговорност на тие лица за надомест на штетата.

Друг закон на потрошувачкото законодавство е Законот за безбедност на козметичките производи⁵² со кој се уредуваат условите што во поглед на здравствената безбедност треба да ги исполнуваат козметичките производи што се произведуваат или се ставаат во промет, испитувањето на безбедноста, како и надзорот. Одредбите од овој закон се однесуваат и на супстанцииите што се користат за производство на козметичките производи, како и на супстанцииите што им се додаваат заради одржување или подобрување на нивните органолептички и други својства. Секое непочитување на одредбите од овој закон кое воедно ќе доведе до причинување штета всушност го претставува противправното дејствие во рамки на отштетно – правниот однос кој ќе настане. На ист начин извор на отштетното право претставува и Законот за безбедност на производите (Сл. Весник на Р.М. бр.33/06, 63/07, 24/11, 148/11, 164/13, 152/15). Овој закон ги уредува барањата за општа безбедност на производите, а се однесува само на непрехрамбени производи.

Заклучни согледувања

Одговорноста за неисправен производ е правен институт кој што гравитира помеѓу потрошувачкото право и облигационото право, поточно отштетното право. Во крајна линија одговорноста за неисправен производ во нашето право, според нас оправдано, е регулирана во рамки на облигационото право како посебен случај на објективна одговорност, а посебни одредби среќаваме и во низа специјални закони на потрошувачкото право, кои веќе ги споменаваме во трудот. Анализата покажа дека се работи за одговорност која се одликува со специфичности и своја посебна правна

---

⁵² Сл. Весник на Р.М. бр. 55/07, 47/11, 150/15.

физиономија која што се разликува од класичните правила за граѓанско - правна одговорност. Во голема мера одговорноста за неисправен производ е усогласена со директивите на Европската унија, со исклучок на неприфаќањето на одредбата за обврската на оштетениот да го докаже каузалитетот меѓу неисправниот производ и штетата. За нас оправданост наоѓаме во нашата одредба која бара оштетениот да ги докаже само штетата и неисправноста на производот за востановување на одговорност кај производителот. Оштетениот е секогаш во потешка положба од производителот кој го произвел производот и е запознаен со процесот на производство и својствата на производот. Но освен во поглед на знаењето за производот производителот е во предност и во поглед на материјална положба. Од друга страна целта на потрошувачкото право и неговите норми е токму унапредување и олеснување на положбата на оштетените. Одредбите се справедливи и спрема производителот со оглед на можноста тој да се ослободи од одговорноста во одредени случаи. Поголемиот дел од причините кои законот ги одредува како основ за ослободување од одговорност на производителот ги сметаме за оправдани. Според нашето мислење единствено причината: состојбата на науката или техничкото знаење во моментот на ставање на производот во промет, не овозможувале откривање на неисправноста на производот (т.н. развоен ризик) не е прифатлива како основ за ослободување од одговорност бидејќи истата е во спротивност со самиот концепт на објективна одговорност, односно одговорност без оглед на вина.

Во нашата судска практика на досегашниот степен од истражувањето не се сретнавме со случаи на одговорност за неисправен производ, што нè наведе на заклучокот дека оштетените се служат со други правни правила да побараат заштита на своите права во однос на производителот и по наше мислење тоа се одредбите на ЗОО за одговорност на продавачот за материјални недостатоци на предметот. Но, исто така како заклучок од анализата што ја направивме можеме да кажеме дека овие норми во најголем дел од случаите не можат да бидат замена на одредбите на одговорноста за неисправен производ. Ова е резултат на различната концептуална поставеност и различната цел за постоењето на двата институти.

Не навлегувајќи во продлабочена анализа на одредбите за одговорност за материјални недостатоци на овој степен од нашето истражување би можеле да заклучиме дека овие правила не можат да послужат како замена на правилата за одговорност за неисправен производ, пред сè поради различноста на субјектите – штетник и оштетен (купувачот и трети лица

како оштетени и продавачот како штетник наспроти производителот и трето лице што претрпува штета од неисправен производ, со кое производителот може и да не засновал однос претходно), потоа штетното дејствие (пуштање во промет на неисправен производ наспроти неисполнување или задоцнување со исполнување на обврската), видот на штетата (точно одредени случаи на материјална штета кај одговорноста на производителот наспроти одговорност според општите правила), основот на одговорноста (објективна одговорност наспроти одговорност која може да биде или објективна или субјективна) и други разлики. Од друга страна, не е исклучена истовремена примена на двата институти и кумулација на отштетни побаруваа со цел да се дојде до целосен надомест на претрпената штета од неисправен производ.

На крај, само и заклучиле дека ова истражување за нас отвори повеќе прашања кои ги гледаме како основа за продлабочени истражувања во поглед на откривање на причините за незаживеаност на одредите на одговорност за неисправен производ во правната практика како и поконкретно утврдување на начините на кои оштетените се обесштетуваат односно бараат правна заштита во случај на штета од неисправен производ.

